

◇ نشریه علمی زن و فرهنگ

سال دوازدهم، شماره ۴۷، بهار ۱۴۰۰

صفحات ۱۰۹-۱۲۰

تاریخ وصول: ۱۳۹۹/۰۸/۲۴ - تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۱/۳۰

ارایه مدل رابطه علی سرمایه روان شناختی با اضطراب اجتماعی و نقش واسطه‌ای سبک‌های مقابله‌ای در دوره شیوع بیماری کووید-۱۹ در دانشجویان دختر

ترلان توکلی*

چکیده

هدف از پژوهش حاضر ارایه مدل علی سرمایه روان شناختی با اضطراب اجتماعی و نقش واسطه‌ای سبک‌های مقابله‌ای در دوره شیوع بیماری کووید-۱۹ در دانشجویان دختر می‌باشد. جامعه آماری شامل دانشجویان دختر مقطع کارشناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد نیشابور بود، که از این میان ۲۸۰ نفر به شیوه در دسترس به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند. طرح پژوهش همبستگی و از نوع معادلات ساختاری بود. گردآوری داده‌های پژوهش با استفاده از پرسشنامه‌های اضطراب اجتماعی کاتور (۲۰۰۰)، مقیاس سرمایه روان شناختی لوتانز و همکاران (۲۰۰۷) و پرسشنامه سبک‌های مقابله پارک (۲۰۰۷) و به شیوه آنلاین صورت گرفت. برای تحلیل داده‌ها از روش‌های آماری همبستگی پیرسون و تحلیل مسیر استفاده شد. نتایج نشان داد، متغیر سرمایه روان-شناختی بر اضطراب اجتماعی اثر مستقیم و غیر مستقیم داشت؛ یعنی علاوه بر اثر مستقیم، به واسطه سبک مقابله‌ای کارآمد (مثبت) و ناکارآمد (منفی) بر اضطراب اجتماعی به صورت غیر مستقیم اثرگذار بوده و در ضمن مدل ارائه شده برآزنده داده‌ها بود.

کلید واژگان: سرمایه روان شناختی، اضطراب اجتماعی، سبک مقابله‌ای، بیماری کووید-۱۹

*کارشناس ارشد روان‌شناسی بالینی، مدرس مدعو گروه روان‌شناسی عمومی، مؤسسه آموزش عالی بهار، خراسان رضوی، مشهد، ایران.
(نویسنده مسئول، ایمیل: tarlan.tavakoli@gmail.com)

مقدمه

همه گیری بیماری کووید-۱۹ از سال ۲۰۱۹، اثرات منفی را بر سلامت روان شناختی افراد^۲، وضعیت اقتصادی کشورها و توسعه اجتماعی ایجاد کرده است. کاهش ناگهانی فعالیت های اجتماعی می تواند به راحتی زمینه بروز اضطراب اجتماعی^۳ و هیجانات ناسالم در افراد را فراهم سازد (لی^۴، ۲۰۲۰). اختلال اضطراب اجتماعی^۵ (یا هراس اجتماعی) با ترس بیش از حد، خجالت، تحقیر یا طرد شدن از ارزیابی منفی دیگران در فعالیت های عمومی و تعاملات اجتماعی مشخص می شود (هیت و مک اوی^۶، ۲۰۱۸). مطالعات همه گیرشناسی نشان داده است که اختلال اضطراب اجتماعی در حال حاضر شیوع جهانی ۵ تا ۱۰ درصد و شیوع مادام العمر ۸/۴ تا ۱۵ درصد دارد (کویونکو، آینس، ارتکین و توکل^۷، ۲۰۱۹)؛ این اختلال که بیشتر زنان را تحت تأثیر قرار می دهد، سومین اختلال روانی رایج پس از اختلال مصرف مواد و افسردگی و شایع ترین نوع اختلال اضطرابی است (سارین و استین^۸، ۲۰۰۰). پیشینه پژوهشی حاکی از آن است که اختلال اضطراب اجتماعی به طور گسترده ای به عوامل محیطی وابسته است (نگاتا، سوزوکی و تشو^۹، ۲۰۱۵)؛ حوادث ناگوار و استرس زای زندگی نیز ممکن است خطر را افزایش دهند (راس، گریگوری و تادی^{۱۰}، ۲۰۲۰).

لوداس، چاتبورن، هایگسون-سوینی^{۱۱} (۲۰۲۰) در بررسی سیستماتیک اخیر خود، در مورد تأثیرات انزوای اجتماعی و تنهایی در کودکان و نوجوانان در دوران بیماری همه گیر کووید-۱۹، دریافتند که بین اضطراب اجتماعی و تنهایی/انزوای اجتماعی همبستگی وجود دارد. قرار گرفتن در معرض شرایط استرس زا، به عنوان یکی از مؤلفه های اساسی درمان اضطراب در نظر گرفته می شود (بانیر، بونین، پرایس، گودمن و استورچ^{۱۲}، ۲۰۱۸)؛ محیط دانشگاه معمولاً فرصت های زیادی را برای مواجهه اجتماعی فراهم می سازد؛ در حالی که فرصت های مواجهه با موقعیت های اجتماعی در بسیاری از نوجوانان و جوانان در طی شیوع بیماری کووید-۱۹ بسیار محدود شده است (موریست^{۱۳}، ۲۰۲۱). این امر ضرورت بررسی و شناسایی عوامل مرتبط با اضطراب اجتماعی با هدف ارتقاء سلامت روانی جوانان در زمان شیوع بیماری کووید-۱۹ را آشکار می سازد.

1. COVID-19
2. public's psychological well-being
3. Social Anxiety (SA)
4. Li
5. Social anxiety disorder (SAD)
6. Hyett and McEvoy
7. Koyuncu, İnce, Ertekin & Tükel
8. Sareen and Stein
9. Nagata, Suzuki & Teo
10. Rose, Gregory & Tadi
11. Loades, Chatburn & Higson-Sweeney
12. Banneyer, Bonin, Price, Goodman & Storch
13. Morrissette

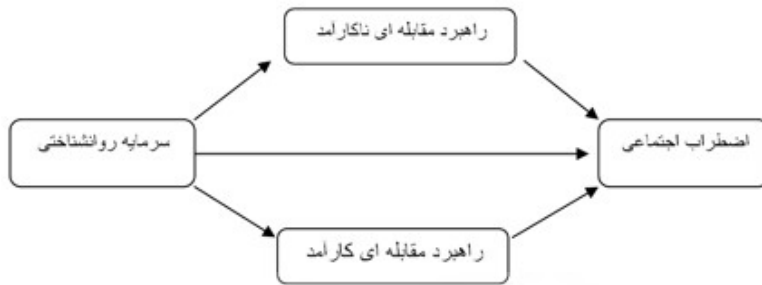
سرمایه روان‌شناختی^۱ یک وضعیت روان‌شناختی مثبت است و عمدتاً با ابعاد مختلفی چون امید^۲، خوش‌بینی^۳، خودکارآمدی^۴ و تاب‌آوری^۵ مشخص می‌شود (هارمس، کارسیکوا و لوتانز، ۲۰۱۸). مطالعات موجود در مورد سرمایه روان‌شناختی بر بحث در مورد ساختار درونی و ارتباط آن با سایر زمینه‌ها مانند سلامت روان‌شناختی، بهزیستی فردی و رفتار فردی متمرکز بوده است. در این بین، همبستگی سرمایه روان‌شناختی و سلامت روان‌شناختی در مطالعات متعددی مورد بررسی قرار گرفته است (لی، ۲۰۲۰). یافته‌های پژوهشی حاکی از آن است که سرمایه روان‌شناختی با سطح بهداشت روانی فرد، ارتباط نزدیکی دارد. یعنی برخورداری از سرمایه روان‌شناختی بالا به بهبود کیفیت روان‌شناختی فرد کمک خواهد کرد؛ بنابراین سرمایه روان‌شناختی می‌تواند به عنوان یک عامل محافظت‌کننده داخلی برای بهزیستی روان‌شناختی در نظر گرفته شود (کیم، کیم، نیومن، فریس و پیرو، ۲۰۱۹). یافته‌های پژوهشی حاکی از آن است که تمامی ابعاد سرمایه روان‌شناختی با هیجان‌های مثبت و منفی، افسردگی، اضطراب و اضطراب اجتماعی رابطه منفی دارند (ظهور پرونده، ۱۳۹۷؛ تنکمانی و سهرابی، ۱۳۹۷؛ شریفی، حسنی و نصری، ۱۳۹۵؛ میرحسینی، دادگری، بصیری‌نژاد، محمدپورهودکی و ابراهیمی، ۲۰۲۰؛ اجلونی و آلماهایره، ۲۰۲۰).

سبک مقابله‌ای^{۱۱} از دیگر عواملی است که به نظر می‌رسد می‌تواند اضطراب اجتماعی را تحت تأثیر قرار دهد. سبک مقابله‌ای، الگوهای شناختی و رفتاری فرد است که در جهت تعبیر، تفسیر و اصلاح یک وضعیت تنش‌زا به کار می‌رود و منجر به کاهش رنج ناشی از آن می‌شود (ارلی و گرادی، ۲۰۱۷). دو نوع راهبرد اصلی مقابله عبارتند از: راهبرد مقابله‌ای کارآمد^{۱۲} (مثبت) و ناکارآمد^{۱۳} (منفی)؛ حالت اول بدان معناست که فرد برای مقابله با حوادث استرس‌زا نگرش‌های خوش‌بینانه و مثبت دارد، که این امر احتمال موفقیت وی را افزایش می‌دهد؛ در حالی که در سبک مقابله ناکارآمد، انکار موقعیت استرس‌زا به رفتار اجتنابی و انفعال در مقابله با موقعیت استرس‌زا و ناتوانی در به کارگیری توانمندی‌های بالقوه و ابتکار عمل فرد منجر می‌شود (کوسمین، کوسمین، تورسکا، تورسکا و نوگالسکی، ۲۰۱۸؛ پرلین و شولر، ۱۹۸۷). یافته‌های پژوهشی حاکی از آن است که هر دو رفتار

1. Psychological capital
2. hope
3. optimism
4. self-efficacy
5. resilience
6. Harms, Krasikova & Luthans
7. Kim, Kim, Newman, Ferris & Perrewe
8. Mirhosseini, Dadgari, Basirinezhad, Mohammadpourhodki & Ebrahimi
9. Ajlouni and Almahaireh
10. coping style
11. Early & Grady
12. effective coping strategy (positive)
13. Ineffective coping strategy (negative)
14. Kucmin, Kucmin, Turska, Turski & Nogalski
15. Pearlin and Schooler

مقابله‌ای با اضطراب اجتماعی همبسته است (کویاتوز-موک، فیجاتکوسکا-نستورویز و فیجاتکوسکا، ۲۰۱۹؛ سابیح، هاکیو، یوناس و مشتاق^۱، ۲۰۲۰؛ بیرامی و محبی، ۱۳۹۵). لذا تأثیر سرمایه روان‌شناختی جوانان بر اضطراب اجتماعی قطعاً مستقیم نیست و سبک مقابله‌ای ممکن است نقش واسطه‌ای در این بین داشته باشد (مک‌ماهون و هانراهان^۳، ۲۰۲۰). با این حال ساز و کار تأثیرگذار در این رابطه، به ویژه از زمان شیوع بیماری همه‌گیری کووید-۱۹، هم‌چنان نامشخص است. در همین راستا هدف از پژوهش حاضر ارایه مدل علی سرمایه روان‌شناختی با اضطراب اجتماعی و نقش واسطه‌ای سبک‌های مقابله‌ای در دوره شیوع بیماری کووید-۱۹ در دانشجویان دختر دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهر نیشابور می‌باشد.

روابط میان متغیرها در شکل ۱ گزارش شد.

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

روش

طرح پژوهش، جامعه آماری و روش نمونه‌گیری: طرح پژوهش همبستگی و از نوع مدل‌یابی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری شامل دانشجویان دختر دوره کارشناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد نیشابور در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ به تعداد ۱۰۲۵ نفر بود؛ در روش‌شناسی مدل‌یابی معادلات ساختاری تعیین حجم نمونه می‌تواند بین ۵ تا ۱۵ مشاهده به ازای هر متغیر اندازه‌گیری شده تعیین شود ($n > q5 < Q15$) (هومن، ۱۳۹۳)؛ بر این اساس حجم نمونه پژوهش ۲۵۵ نفر تعیین شد؛ که به منظور افزایش دقت نمونه‌گیری، افت احتمالی شرکت‌کنندگان و یا نقص در تکمیل ابزارها، حجم نمونه به ۲۸۰ نفر افزایش یافت. انتخاب نمونه‌ها به شیوه در دسترس صورت گرفت.

روش اجرا

گردآوری داده‌های پژوهش به شیوه آنلاین صورت گرفت (به دلیل همزمانی بخش میدانی پژوهش با شیوع بیماری کووید-۱۹)؛ بدین صورت که ابتدا نسخه الکترونیکی پرسشنامه‌ها تهیه و پس از هماهنگی لازم با دانشگاه آزاد اسلامی واحد نیشابور، لینک پرسشنامه در گروه‌های آموزشی دوره کارشناسی دانشگاه قرار داده شد و از دانشجویان دختر درخواست شد تا در نظرسنجی آنلاین

1. Kwiatosz-Muc, Fijałkowska-Nestorowicz & Fijałkowska
2. Sabih, Haque, Younas & Mushtaq
3. McMahon & Hanrahan

شرکت نمایند. برای تحلیل داده‌ها از همبستگی پیرسون و تحلیل مسیر به کمک بسته نرم‌افزار آماری در علوم اجتماعی^۱ نسخه ۲۵ به همراه تحلیل ارتباطات ساختاری خطی^۲ نسخه ۸٫۸ استفاده شد.

ابزار سنجش

الف) پرسشنامه اضطراب اجتماعی: پرسشنامه اضطراب اجتماعی دارای ۱۷ ماده پنج گزینه‌ای است. این پرسشنامه توسط کانور، دیویدسون و چرچیل^۴ در سال ۲۰۰۰ طراحی شد. تلویحات بالینی این پرسشنامه در سه حیطه علائم بالینی ترس، اجتناب و علائم فیزیولوژیکی اطلاعاتی را ارائه می‌کند. نمره‌گذاری روی طیف ۵ درجه‌ای لیکرت صورت می‌گیرد (به هیچ وجه=۰، کم=۱، تا حدودی=۲؛ زیاد=۳؛ خیلی زیاد=۴). نمره کلی پرسشنامه در دامنه ۰ تا ۶۸ قرار دارد. در این پرسشنامه نقطه برش ۱۹ با دقت تشخیصی ۷۹ درصد، افراد با/بدون اضطراب اجتماعی را از هم تشخیص می‌دهد (دیویدسون، ماینر، ویگ-گیس، توپلر، کولکت و همکاران^۵، ۱۹۹۷). ضریب بازآزمایی پرسشنامه طی دو هفته، بین ۰/۷۸ و ۰/۸۹ و همسانی درونی آن به وسیله آلفای کرونباخ ۰/۸۹-۰/۹۴ گزارش شده است (کانور و همکاران، ۲۰۰۰). در ایران در پژوهش حسن‌وندعموزاده (۱۳۹۵) پایایی پرسشنامه به روش آلفای کرونباخ، ضریب اسپیرمن براون و آزمون باز آزمون به ترتیب ۰/۹۷، ۰/۹۷ و ۰/۸۲ گزارش شد. در پژوهش حاضر پایایی پرسشنامه به روش آلفای کرونباخ ۰/۷۰ به دست آمد.

ب) پرسشنامه سرمایه روان‌شناختی: این پرسشنامه توسط لوتانز، آویلو، آوی و نورمن^۷ در سال ۲۰۰۷ طراحی و دارای چهار مؤلفه (خودکارآمدی، خوش‌بینی، امیدواری و تاب‌آوری) و ۲۴ گویه می‌باشد که برای هر یک از مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی ۶ گویه در نظر گرفته شده است. در این پرسشنامه آزمودنی به هر گویه در مقیاس شش درجه‌ای لیکرت (از کاملاً مخالفم (نمره ۱) تا کاملاً موافقم (نمره ۶)) پاسخ می‌دهد (لوتانز و همکاران، ۲۰۰۷). روایی و پایایی این پرسشنامه توسط برخی از محققان مورد بررسی و تأیید قرار گرفته است (کاراتپ و کاراداس^۸، ۲۰۱۵، ۲۰۱۴). در ایران نیز در پژوهش قدیمی نوران و یونسی (۱۳۹۴) میزان پایایی این پرسشنامه بر اساس آلفای کرونباخ ۰/۹۲ و تنای ترتیبی ۰/۹۲۶ گزارش شد. در پژوهش حاضر پایایی پرسشنامه به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۴ به دست آمد.

ج) پرسشنامه سبک‌های مقابله پارک^۹ (۲۰۰۷): این پرسشنامه از دو زیر مقیاس با ۱۳ ماده تشکیل شده است. این ۱۳ ماده دو زمینه اصلی رفتارهای مقابله‌ای (مقابله ناکارآمد (گویه‌های ۳، ۴، ۵، ۶، ۷،

1. Statistical Package for Social Science (SPSS)
2. linear structural relations (Lisrel)
3. Social Phobia Inventory (SPIN)
4. Connor, Davidson & Churchil
5. Davidson, Miner, Veagh-Geiss, Tupler, Colket & et al
6. psychological capital questionnaire (PCQ)
7. Luthans, Avolio, Avey & Norman
8. Karatepe & Karadas
9. Park Coping Styles Questionnaire

۸، ۱۱ و ۱۲) و مقابله کارآمد (گویه‌های ۱، ۲، ۹، ۱۰ و ۱۳) را می‌سنجند. ماده‌ها به صورت مقیاس لیکرت ۴ درجه‌ای از هرگز (نمره ۱) تا همیشه (نمره ۴) نمره‌گذاری می‌شوند. در پژوهش پارک (۲۰۰۷) اعتبار سبک‌های مقابله ناکارآمد (منفی) و کارآمد (مثبت) به ترتیب ۰/۶۰ و ۰/۶۱ به دست آمد. در ایران در پژوهش تقوایی‌نیا (۱۳۹۶) ضریب اعتبار برای سبک‌های مقابله ناکارآمد و کارآمد به ترتیب ۰/۶۲ و ۰/۶۵ گزارش شده است. در پژوهش حاضر نیز پایایی پرسشنامه با روش آلفای کرونباخ برای سبک مقابله ناکارآمد و کارآمد به ترتیب ۰/۷۳ و ۰/۶۰ به دست آمد.

یافته‌ها

شرکت کنندگان در این پژوهش، ۲۸۰ نفر از دانشجویان دختر دوره کارشناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد نیشابور با میانگین سنی ۲۰/۳۵ (و انحراف معیار ۱/۱۹) بودند. ۵۵/۷ درصد از پاسخ‌گویان را دانشجویان گروه علوم انسانی، ۲۳/۲ درصد علوم پایه و ۲۱/۱ درصد را گروه فنی مهندسی تشکیل دادند. در جدول (۱) ضرایب همبستگی متغیرهای پژوهش ارائه شده است.

جدول ۱. ماتریس ضرایب همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیر	۱	۲	۳	۴
سرمایه روان شناختی	۱			
سبک مقابله‌ای ناکارآمد	-۰/۶۳**	۱		
سبک مقابله‌ای کارآمد	۰/۴۰*	۰/۷۳**	۱	
اضطراب اجتماعی	-۰/۵۳**	۰/۵۱*	-۰/۵۲**	۱

$P < ۰/۰۱$ ** $P < ۰/۰۵$ *

بر اساس نتایج جدول ۱ ضریب همبستگی سرمایه روان شناختی با اضطراب اجتماعی $-۰/۵۳$ است و در سطح ۱ درصد معنادار است. هم چنین ضرایب همبستگی سبک مقابله‌ای ناکارآمد و کارآمد با اضطراب اجتماعی به ترتیب $(P \leq ۰/۰۵; r = ۰/۵۱)$ و $(P \leq ۰/۰۱; r = -۰/۵۲)$ به دست آمد.

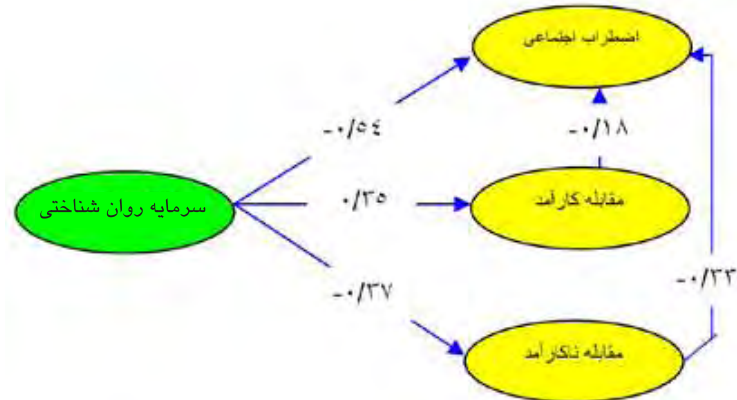
به منظور بررسی نقش واسطه‌ای سبک‌های مقابله‌ای (سبک مقابله‌ای ناکارآمد و سبک مقابله‌ای کارآمد) در رابطه میان سرمایه روان شناختی و اضطراب اجتماعی، از روش تحلیل مسیر استفاده شد.

جدول ۲. شاخص‌های برازندگی مدل پژوهش

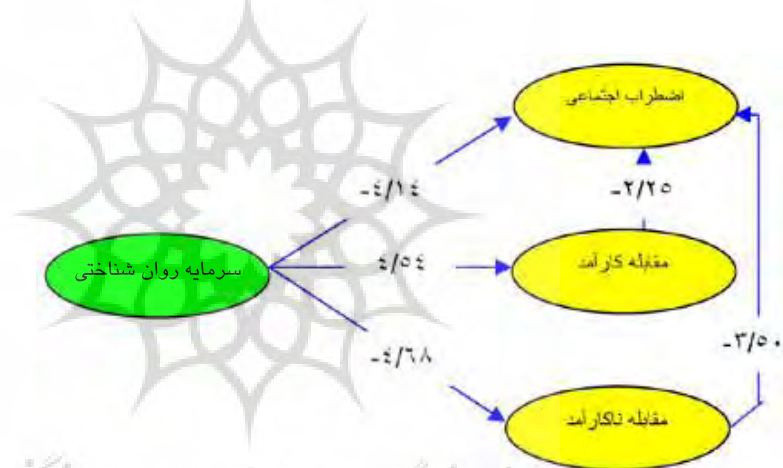
شاخص	مقدار گزارش شده	مقدار مطلوب
خطای تقریب (RMSEA)	۰/۰۳۹	کمتر از ۰/۰۵
شاخص تعدیل برازندگی (AGFI)	۰/۹۲	بیشتر از ۰/۹
شاخص برازش تطبیقی (CFI)	۰/۹۷	بیشتر از ۰/۹
شاخص نیکویی برازش (GFI)	۰/۹۸	بیشتر از ۰/۹
شاخص نسبت مجذور خی دو بر درجه آزادی (df/X ²)	۱/۸۰۱	۵-۱

طبق جدول ۲، مدل ساختاری پژوهش از برازش مطلوبی برخوردار است. به عبارت دیگر داده‌های مشاهده شده تا میزان زیادی منطبق بر مدل مفهومی پژوهش است.

شکل‌های ۲ و ۳ ضرایب استاندارد و معناداری مسیرها برای مدل فرضی نقش واسطه‌ای سبک‌های مقابله‌ای ناکارآمد و کارآمد در رابطه میان سرمایه روان‌شناختی و اضطراب اجتماعی را نشان می‌دهند.

شکل ۲. مدل تحلیل مسیر پژوهش در حالت استاندارد

شکل ۳. مدل تحلیل مسیر پژوهش در حالت معناداری

بر اساس اطلاعات درج شده در شکل‌های ۲ و ۳ ضرایب مسیر سرمایه روان‌شناختی به اضطراب اجتماعی ۰/۵۴، ضریب مسیر منفی و قوی است و بر اساس آزمون t معنادار است ($t=4/14$; $p<0/05$). ضریب مسیر سرمایه روان‌شناختی به سبک مقابله کارآمد ۰/۳۵، ضریب مسیر مثبت و متوسطی است و بر اساس آزمون t معنادار شده است ($t=4/54$; $p<0/05$). هم‌چنین ضریب مسیر سرمایه روان‌شناختی

به سبک مقابله ناکارآمد ۰/۳۷، ضریب مسیر منفی و متوسطی است و بر اساس آزمون t معنادار شده است (p<۰/۰۵؛ t=۴/۶۸). در نهایت ضرایب مسیر هر یک از سبک‌های مقابله کارآمد و ناکارآمد به اضطراب اجتماعی به ترتیب ۰/۱۸ و ۰/۳۳، ضریب مسیر منفی و متوسطی است و بر اساس آزمون t معنادار است (p<۰/۰۵؛ t=۲/۲۵ و p<۰/۰۵؛ t=۳/۵۰).

جدول ۳ ضرایب استاندارد محاسبه شده برای اثرات مستقیم، غیرمستقیم و کل را نشان می‌دهد.

جدول ۳. ضرایب مسیر اثرات مستقیم، غیر مستقیم و کل در الگوی تأیید شده

متغیرها	اثر مستقیم	اثر غیرمستقیم	اثر کل	واریانس تبیین شده
بر اضطراب اجتماعی از:				
سرمایه روان‌شناختی	۰/۵۴	۰/۳۵×۰/۱۸=۰/۰۶۳	۰/۵۴	۰/۵۵
سبک مقابله کارآمد	۰/۱۸	۰	۰/۱۸	
سبک مقابله ناکارآمد	۰/۳۳	۰	۰/۳۳	
بر سبک مقابله کارآمد از:				
سرمایه روان‌شناختی	۰/۳۵	۰	۰/۳۵	۰/۲۰
بر سبک مقابله ناکارآمد از:				
سرمایه روان‌شناختی	۰/۳۷	۰	۰/۳۷	۰/۲۵

بر اساس نتایج جدول ۳ متغیر برون‌زای سرمایه روان‌شناختی بر اضطراب اجتماعی (متغیر درون‌زا) اثر مستقیم و غیر مستقیم دارد؛ یعنی علاوه بر اثر مستقیم، به واسطه سبک مقابله‌ای کارآمد (مثبت) و ناکارآمد (منفی) بر اضطراب اجتماعی به صورت غیر مستقیم اثر گذار است. بنابراین مقدار اثر کل این متغیرها بر اضطراب اجتماعی (۰/۵۴) برابر مجموع اثرهای مستقیم (۰/۵۴) و غیر مستقیم (۰/۰۰۷) است. هم‌چنین نتایج مندرج در جدول (۳) نشان می‌دهد که ۵۵ درصد از واریانس نمرات اضطراب اجتماعی از طریق سرمایه روان‌شناختی و سبک‌های مقابله‌ای (سبک مقابله‌ای ناکارآمد و سبک مقابله‌ای کارآمد)، تبیین می‌شود. در مجموع می‌توان نتیجه گرفت که سبک‌های مقابله‌ای کارآمد (مثبت) و ناکارآمد (منفی)، میانجی‌گر معناداری در رابطه میان سرمایه روان‌شناختی و اضطراب اجتماعی بوده است.

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به هدف پژوهش که ارایه مدل علی سرمایه روان‌شناختی با اضطراب اجتماعی و نقش واسطه‌ای سبک‌های مقابله‌ای در دوره شیوع بیماری کووید-۱۹ در دانشجویان دختر دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهر نیشابور بود؛ نتایج نشان داد که سبک‌های مقابله‌ای کارآمد (مثبت) و ناکارآمد (منفی) میانجی‌گر معناداری در رابطه میان سرمایه روان‌شناختی و اضطراب اجتماعی در دانشجویان دختر هستند؛ و مدل از برآزش خوبی برخوردار است. این یافته با نتایج حاصل از پژوهش لی (۲۰۲۰) هم‌خوانی دارد. یافته‌های پژوهش حاضر حاکی از آن است که دانشجویان دختر با سرمایه روان‌شناختی بالا،

توانایی سازگاری ذهنی قوی تری در بیماری همه گیر کووید-۱۹ دارند و هنگامی که در یک موقعیت اجتماعی نامشخص قرار می گیرند، انعطاف پذیری بالاتری از خود نشان می دهند. در موقعیت های اجتماعی نامشخص، افراد با سرمایه روان شناختی بالا، تلاش می کنند فعالانه اطلاعاتی را کسب کنند؛ بنابراین زمانی که شرایط اجتماعی از کنترل آنها خارج می شود، استقامت بهتری نشان می دهند. هم چنین احتمال ابتلا به اضطراب اجتماعی در این افراد کمتر است. همسو با نتایج پژوهش حاضر ظهور پرونده (۱۳۹۷)، تنکمانی و سهرابی (۱۳۹۷)، شریفی و همکاران (۱۳۹۵)، میرحسینی و همکاران (۲۰۲۰) و اجلونی و آلماهایره (۲۰۲۰) در پژوهش هایی دریافتند، تمامی ابعاد سرمایه روان شناختی با هیجانات مثبت و منفی، افسردگی، اضطراب و اضطراب اجتماعی رابطه منفی دارند.

دختران با سطح سرمایه روان شناختی بالا هنگام مواجهه با حوادث استرس زا، به جای سبک مقابله ای ناکارآمد (منفی) از سبک مقابله ای کارآمد (مثبت) استفاده می کنند. این افراد احتمالاً توانایی های خود را به درستی تشخیص می دهند و معتقد هستند که همیشه می توانند با تلاش های خود مشکلات را حل کنند و از شر مشکلات خلاص شوند. اگر افراد، هنگام مواجهه با مشکلات شیوه مقابله کارآمد (مثبت) را در پیش بگیرند و با اقدامات عملی این شرایط را مدیریت کنند، در این صورت عملکرد اجتماعی آنها پیشرفت چشمگیری خواهد داشت و متقابلاً اضطراب اجتماعی به طور مؤثر کاهش می یابد. افراد با سرمایه روان شناختی بالا احتمالاً با اقدامات متقابل مثبت و مؤثر، شرایط ناخوشایند را تغییر داده و اضطراب اجتماعی خویش را تضعیف می کنند.

نتایج جدول ۳ هم چنین نشان می دهد که سبک مقابله ناکارآمد (منفی) نقش واسطه ای چشمگیری بین سرمایه روان شناختی و اضطراب اجتماعی نسبت به سبک مقابله کارآمد (مثبت) دارد. هر چه سرمایه روان شناختی ضعیف تر باشد، افراد با سهولت بیشتری، راهبردهای مقابله ای ناکارآمد (منفی) را اتخاذ می کند و اضطراب اجتماعی جدی تری را تجربه می کنند. افراد می توانند با اتخاذ سبک های مقابله ای کارآمد (مثبت) و نه سبک مقابله ای ناکارآمد، شرایط فعلی خود را تغییر دهند. این اثر فقط در شرایط خاص می تواند ایجاد شود؛ اما در شرایط اجتماعی بسیار پیچیده، توانایی تشخیص افراد کاهش می یابد؛ بنابراین تأثیر میانجی گری ناشی از سبک مقابله مثبت بین سرمایه روان شناختی و اضطراب اجتماعی، به اندازه سبک مقابله ای ناکارآمد نخواهد بود (لی، ۲۰۲۰).

بر اساس نتایج حاصل از مطالعه حاضر، برگزاری دوره های آموزشی و مداخله ای در جهت بهبود و ارتقاء سرمایه روان شناختی و سبک های مقابله ای و توجه به غنی سازی دانش افراد در خصوص سبک های مقابله ای، می تواند تأثیر به سزایی در کاهش اضطراب اجتماعی به ویژه در زنان در دوره شیوع کووید-۱۹ و پس از آن داشته باشد.

تعارض منافع: نویسندگان تصریح می نمایند در این پژوهش تعارض منافع وجود ندارد. این پژوهش با هزینه

محقق صورت گرفته است.

سپاسگزاری: نویسنده بر خود لازم می داند از افرادی که در انجام این پژوهش یاری رساندند تشکر و

قدردانی به عمل آورد.

منابع

- بیرامی، منصور، محبی، مینا. (۱۳۹۵). رابطه دلبستگی به والدین و ادراک از تعارض بین والدین با اختلال اضطراب اجتماعی در دانش آموزان دختر: نقش میانجی گری راهبرد مقابله ای هیجان مدار. *مجله روان شناسی بالینی*، ۸ (۱)، ۸۲-۷۱.
- تقوایی نیا، علی. (۱۳۹۶). نقش تعدیل کننده سبک های مقابله ای در رابطه بین سبک های دلبستگی با وسواس مرگ سالمندان. *مجله روان شناسی تحولی: روان شناسان ایرانی*، ۱۴ (۵۶)، ۴۷۳-۴۶۱.
- تنکمانی، نرگس، سهرابی، فرامرز. (۱۳۹۷). رابطه جهت گیری زندگی (خوش بینی، بدبینی) با افسردگی، استرس، اضطراب. *مجله رویش روان شناسی*، ۷ (۱۲)، ۲۶-۱۳.
- حسن وندعموزاده، مهدی. (۱۳۹۵). بررسی روایی و پایایی مقیاس هراس اجتماعی در میان دانشجویان مبتلا به اضطراب اجتماعی. *مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران*، ۲۶ (۱۳۹)، ۱۷۷-۱۶۶.
- شریفی، محمد، حسنی، توانا، نصری، شیمما. (۱۳۹۵). پیش بینی اضطراب اجتماعی دانش آموزان بر اساس خودکارآمدی، عزت نفس و جو عاطفی خانواده. اولین کنفرانس بین المللی روانشناسی و علوم اجتماعی، تهران، <https://civilica.com/doc/534623>.
- قدیمی نوران، میترا، یونسی، جلیل. (۱۳۹۴). ساخت و رواسازی مقیاس سرمایه روان شناختی و رابطه آن با بهزیستی ذهنی. *فصلنامه اندازه گیری تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی*، ۷ (۲۵)، ۱۸۶-۱۵۹.
- ظهورپرورنده، وجیهه. (۱۳۹۷). رابطه حمایت اجتماعی و تاب آوری با اضطراب اجتماعی و درماندگی روان شناختی مادران کودکان استثنایی. *فصلنامه خانواده پژوهی*، ۱۵ (۲)، ۳۰۱-۲۸۳.
- هومن، حیدرعلی. (۱۳۹۳). *مدل یابی معادلات ساختاری با کاربرد نرم افزار لیزرل (با اصلاحات)*. تهران: انتشارات سمت.
- Ajjlouni, A. O., & Almahaireh, A. S. (2020). Relationship between coronavirus-related anxiety and optimism among undergraduates at the University of Jordan. *Journal of critical reviews*, 7 (19), 7721-7727.
- Banneyer, K. N., Bonin, L., Price Karin., Goodman Wayne K., & Storh Eric A. (2018). Cognitive behavioral therapy for childhood anxiety disorders: A review of recent advances. *journal of Current Psychiatry Report*, 20 (8), 65.
- Connor, K. M., Davidson, J., & Churchill L. E. (2000). Psychometric properties of the social phobia inventory (SPIN): new self- rating scale. *The British Journal of Psychiatry*, 176 (4), 379- 386.
- Davidson, J., Miner, C. M., Veagh-Geiss, J De., Tupler, L., Colket, J.T., & Potts, N.L.S. (1997). The Brief Social Phobia Scale: A psychometric evaluation. *Journal of Psychological Medicine*, 27 (1), 161-166.
- Early, B. P., & Grady, M. D. (2017). Embracing the contribution of both behavioral and cognitive theories to cognitive behavioral therapy: Max-imizing the richness. *Clinical Social Work Journal*, 45 (1), 39-48.
- Harms, P. D., Krasikova, D. V., & Luthans, F. (2018). Not me, but reflects me: Validating a simple implicit measure of psychological capital. *Journal of Personality Assessment*, 100 (5), 551-62.
- Hyett, M. P., & McEvoy, P. M. (2018). Social anxiety disorder: looking back and moving forward. *Journal of Psychological Medicine*, 48(12), 1937-1944.

- Karatepe, O. M., & Karadas, G. (2014). The effect of psychological capital on conflicts in the work-family interface, turnover and absence intentions. *International Journal of Hospitality Management*, 43, 132-43.
- Karatepe, O. M., & Karadas, G. (2015). Do psychological capital and work engagement foster frontline employees' satisfaction? A study in the hotel industry. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 27 (6), 1254-78.
- Kim, M., Kim, Amy Chan Hying., Newman, J., Ferris, G. R., & Perrew, P. L. (2019). The antecedents and consequences of positive organizational behavior: the role of psychological capital for promoting employee well being in sport organizations. *Sport Management Review*, 22 (1), 108-25.
- Koyuncu, A., Ince, E., Ertekin, E., & Tükel, R. (2019). Comorbidity in social anxiety disorder: diagnostic and therapeutic challenges. *Drugs Context*, 8, 212573. DOI: 10.7573/dic.212573
- Kucmin, T., Kucmin, A., Turska, D., Turski, A., & Nogalski, A. (2018). Coping styles and dispositional optimism as predictors of post-traumatic stress disorder (PTSD) symptoms intensity in paramedics. *Psychiatria Poskal*, 52(3), 557-71.
- Kwiatosz-Muc, M., Fijałkowska-Neštorowicz, A., & Fijałkowska, M. (2019). Stress coping styles among anaesthesiology and intensive care unit personnel—links to the work environment and personal characteristics: a multi-centre survey study. *Scandinavian Journal of Caring Science*, 33(3), 661-668.
- Li, D. (2020). Influence of the Youth's Psychological Capital on Social Anxiety during the COVID-19 Pandemic Outbreak: The Mediating Role of Coping Style. *Iran Journal Public Health*, 49 (11), 2060-2068.
- Loades, M. E., Chatburn, E., & Higson-Sweeney, N. H. (2020). Rapid systematic review: The impact of social isolation and loneliness on the mental health of children and adolescents in the context of COVID-19. *Journal of the American Academic Child Psychiatry*, 59, 1218-1239.
- Luthans, Fred., Avolio, Bruce J., Avey, James B., & Norman, Steven M. (2007). Positive psychological capital: measurement and relationship with performance and satisfaction. *Personnel Psychology*, 60 (3), 541-72.
- McMahon, M. G., & Hanrahan, S. J. (2020). Life matters: exploring the influence of games and mental skills on relatedness and social anxiety levels in disengaged adolescent students. *Journal of Applied Sport Psychology*, 32(2), 205-219.
- Mirhosseini, S. M., Dadgari, A., Basirinezhad, M. H., Mohammadpourhodki, R., & Ebrahimi, H. (2020). The Role of Hope to Alleviate Anxiety in COVID-19 Outbreak among Community Dwellers: An Online Cross-sectional Survey. *Annals of the Academy of Medicine, Singapore*, 49(10), 723-730.
- Morrisette, M. (2021). School Closures and Social Anxiety During the COVID-19 Pandemic. *Journal of the American Academic Child Adolesc Psychiatry*, 60(1), 6-7. doi: 10.1016/j.jaac.2020.08.436.
- Nagata, T., Suzuki, F., & Teo, A. R. (2015). Generalized social anxiety disorder: A still-neglected anxiety disorder 3 decades since Liebowitz's review. *Psychiatry and clinical neurosciences*, 69(12), 724-740.
- Park, J. (2007). Work stress and job performance. *Statistics Canada Catalogue, Statistics Canada*, (75), 5-17.
- Pearlin, L. I., & Schooler, C. (1987). The structure of coping. *Journal of Health and Social Behavior*, 19, 2-21.
- Rose, G. M., & Tadi, P. (2020). Social Anxiety Disorder. *StatPearls Publishing*; 2020 Jan, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK555890>.
- Sabih, F., Haque, Anis Ul., Younas, S., & Mushtaq, A. (2020). Parenting practices and behavioral

- problems among adolescents' of parents with psycho-pathology: role of adolescents' coping as moderator. *Technium Social Sciences Journal*, 5, 104-21.
- Sareen, J., & Stein, M. (2000). A review of the epidemiology and approaches to the treatment of social anxiety disorder. *Journal of Drugs*, 59(3), 497-509.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

Proposing a Causal Model of the Relationship Between Psychological Capital and Social Anxiety with the Mediating Role of Coping Styles During the Outbreak of Covid-19 Disease in Female Students

T. Tavakoli*

Abstract

This study aimed to propose a causal model of the relationship between psychological capital and social anxiety with the mediating role of coping styles during the outbreak of Covid-19 disease in female students. The statistical population comprised the female undergraduate students of Islamic Azad University, Neyshabour Branch, of whom 280 subjects were selected by convenience method as the research sample. The research was designed as correlation study based on structural equations. Research data were collected using Connor Social Phobia Inventory (2000), Psychological Capital Questionnaire by Luthans et al. (2007) and Park Coping Styles Questionnaire (2007) that were implemented online. To analyze data Pearson correlation coefficient and path analysis was applied as statistical procedures. The results indicated that the psychological capital variable had direct and indirect effect on social anxiety; that is, in addition to the direct effect, it had an indirect effect on social anxiety through efficient (positive) and inefficient (negative) coping styles. In addition, the model had an optimum goodness of fit.

Keywords: psychological capital, social anxiety, coping style, Covid-19

*MA in Clinical Psychology, Visiting Lecture, Department of Psychology, Bahar Institute of High Education, Khorasan Razavi, Mashhad, Iran. (Corresponding Author, Email:tarlan.tavakoli@gmail.com)